

[ftm.nl](https://www.ftm.nl)

De miljoenensteun die niemand écht gelukkig maakt FTM

Stijn van Gils

10-13 minuten

Bijna 40 procent van het totale Europese budget gaat nu naar de landbouw. Boeren, natuurbeschermers, deskundigen, de regering: allerlei belanghebbenden in Nederland vinden eigenlijk dat deze 60 miljard voortaan op een andere manier besteed moet worden. Op dit moment evalueert de Europese Commissie het beleid. Nederland heeft haar lobbylijnen vast uitgezet.

‘Je bedoelt wat mijn droom is?’ Een seconde of wat is het stil aan de andere kant van de lijn. Iris Bouwers, student agrarische bedrijfskunde en jonge boer, probeert zich een voorstelling te maken. Ze ziet het bedrijf, dat ze langzaam van haar ouders overneemt, al voor zich. Ze ziet een diervriendelijkere varkensstal en een windmolen waarmee ze duurzame energie opwekt voor de omgeving. En sojaplanten op haar eigen land in plaats van geïmporteerd veevoer uit Zuid-Amerika, zoals de huidige standaard is. Een stuk beter, want het veevoer dat aan de andere kant van de oceaan geproduceerd wordt, zorgt aan deze kant voor een mestoverschot en meer milieu-impact.

Dromen blijven dromen

Vooralsnog is de droom van Bouwers helaas onhaalbaar. ‘Soja groeit namelijk niet goed in Nederland en andere gewassen die

als varkensvoer kunnen dienen, zijn niet rendabel', vertelt ze. Met intensief onderzoek en subsidie voor experimentele teelt van eiwitgewassen kan dit volgens haar wél. Maar ja, dat gebeurt nu onvoldoende. Als jonge boer kan ze überhaupt maar nauwelijks investeren, want de overname van een boerenbedrijf is nauwelijks te betalen. Als bestuurslid van het [NAJK](#), de belangenorganisatie voor jonge boeren, ziet ze dat ze lang niet de enige is. Jonge boeren verdienen wat haar betreft meer steun. Met een hernieuwd landbouwbeleid kan haar droom misschien wel werkelijkheid worden. Op dit moment kijkt de Europese Commissie, onder andere via [deze enquête](#), of dit beleid aangepast moet worden.

Vriend en vijand zijn het erover eens dat het geld nu niet effectief wordt verdeeld

Ook voor de droom van Cees Witkamp, beleidsmedewerker bij Vogelbescherming Nederland, is een ander beleid nodig. Hij wil graag natuurrijke weilanden in ons land zien, met grutto's en scholeksters. En akkers met houtranden en veldleeuweriken. In plaats daarvan ziet Witkamp echter vooral grafieken die aangeven dat als gevolg van intensievere landbouw tussen 1990 en nu 60% van de gruttos verdwenen is. De trend zet bovendien door en geldt ook voor veel andere boerenlandvogels. Witkamp zou graag willen dat boeren betaald krijgen voor landschapsonderhoud.

Alleen, boeren krijgen al geld. Een dikke [38 procent van het EU-budget](#) ging in 2014 op aan landbouwsubsidies via het gemeenschappelijke landbouwbeleid. Van die ruim 56 miljard euro kwam in 2014 ongeveer 954,1 miljoen euro in Nederland terecht: gemiddeld bijna 57 euro per inwoner. Dat kun je veel noemen, of weinig, maar vriend en vijand zijn het erover eens dat het geld nu niet effectief wordt verdeeld: natuurorganisaties als

de Vogelbescherming roepen het luidkeels; de Land- en Tuinbouw Organisatie (LTO) brengt het wat voorzichtiger. Ook het Ministerie van Economische Zaken sluit zich bij de roep aan en probeert de EU tot een ander landbouwbeleid te bewegen.

Geld zit in verkeerde dingen

Het gros van de landbouwsubsidies gaat namelijk als directe inkomenssteun naar boeren. Boeren krijgen een vast bedrag per hectare en extra steun voor sommige niet-rendabele gewassen, zoals zetmeelaardappelen. Dat laatste wordt nu langzaam afgebouwd: vanaf 2020 krijgt elke boer 370 euro per hectare landbouwgrond.

Zulke vaste steun is een mooie stabiele factor voor boeren als Bouwers, die er erg gelukkig mee zegt te zijn, maar het doet eigenlijk weinig. Het drijft namelijk vooral de prijzen voor landbouwgrond op, waardoor de kosten voor boeren ook toenemen. Bouwers zou dan ook graag willen dat die vaste prijs per hectare langzaam wat naar beneden gaat. Dan blijft er geld over om aan innovatie en jonge boeren te besteden.

De ‘vergroening’ als betaling voor natuurvriendelijke maatregelen dan? Volgens Vogelbescherming heeft de natuur daar weinig aan. ‘80 procent van de vergroeningsmaatregelen bestaan uit het laten groeien van gewone gewassen die voor de biodiversiteit niets toevoegen,’ vertelt Witkamp. Ook LTO is niet gelukkig met de vergroeningsregeling zoals die er nu is. ‘Wij hebben als één van de weinige landbouworganisaties het concept in 2014 verwelkomd, maar de uitvoering ervan is veel te bureaucratisch geworden. Er wordt teveel naar regeltjes gekeken, en niet naar doelgerichtheid. De regeling draagt weinig bij aan het oorspronkelijke doel’, vertelt Klaas Johan Osinga van LTO.

Eén groot voedselbeleid

Het landbouwbeleid verder uitbouwen naar een algemeen voedselbeleid, zoals vorig jaar door Louise Fresco [bepleit](#), lijkt de Groningse hoogleraar Dirk Strijker een 'buitengewoon slecht idee'. 'Voor een bedrijf als Unilever [waarvan Fresco lid is van de raad van commissarissen, red] is dat handig. Dan kun je overal in Europa dezelfde informatie op een pakje zetten, maar de consument zit daar niet op te wachten. Ken je die zaak nog over de bananen die van Europa niet recht mochten zijn? Uiteindelijk was daar niets van waar, maar het beeld is er wel heel diep ingeslagen. Mensen willen niet dat Europa alles gaat regelen, daar zijn eetgewoonten te verschillend voor.' Het ministerie van Economische zaken wil wel graag een meer geïntegreerd voedselbeleid dat rekening met de keten als geheel, maar dat gaat dan vooral over prijsbeleid. Details daarover zijn nog niet bekendgemaakt.

[Lees verder Inklappen](#)

Te veel verschillen

Hoe kan dat? Waarom is er een landbouwbeleid waar niemand eigenlijk echt tevreden over is? Volgens hoogleraar plattelandsontwikkeling Dirk Strijker van de Rijksuniversiteit Groningen zijn de verschillen tussen Europese landen simpelweg te groot voor één groot Europees landbouwbeleid. In december vorig jaar schreef de onder boeren zeer bekende professor een [essay](#) over het Europese landbouwbeleid.

Strijker pleit daarin voor een smal en gefocust Europees landbouwbeleid: 'Open grenzen, luchtvervuiling; voor basisdingen is één beleid heel belangrijk. Daarom ben ik zo blij met de Europese Unie. Dat we, door het gezamenlijke

landbouwbeleid, één Europese markt hebben, is ook erg belangrijk voor onze boeren. Ook voedselveiligheid kunnen we best samen regelen. Ik bedoel, je kunt er vanuit gaan dat een bacterie waar wij ziek van worden, ook schadelijk is in Italië. Maar voor veel andere zaken geldt dat niet.

‘Kijk naar de Europese landbouw: je kunt kleine boeren in Roemenië niet vergelijken met boeren in landen als Nederland. Daar moet je ook niet hetzelfde gedetailleerde beleid voor willen hebben.’ Wat volgens Strijker vooral nodig is, is een noodfonds voor bijvoorbeeld extreme weersituaties. Structurele inkomenssteun helpt misschien wel voor kleine boeren in Roemenië, maar dat is hier niet nodig.’

Critici zullen dan onmiddellijk wijzen op oneerlijke concurrentie, maar Strijker verwacht dat de kans daarop klein is. ‘De gebieden waar structurele steun nodig zou zijn, zijn niet de gebieden die belangrijk zijn voor de productie. Verschillen in bijvoorbeeld belastingstelsels zijn veel bepalender voor oneerlijke concurrentie.’

"Je kan dit soort initiatieven ook gaan linken aan de markt"

Meer doelgericht, minder bureaucratie

Strijker is ervan overtuigd dat Europa minder details moet regelen en Nederland zélf een groter deel van het landbouwbeleid moet bepalen. ‘Het lost meteen ook het probleem op dat nationale politici Europa overal de schuld van geven. Als ze helemaal zelf verantwoordelijk zijn, dan kan dat ook niet meer.’

Het verbaast Strijker dat hij zo weinig kritiek kreeg op zijn plannen. ‘Het viel me eerlijk gezegd een beetje tegen hoeveel kritiek ik kreeg.’ Inderdaad, staatssecretaris Van Dam van

Economische Zaken geeft in een antwoord op Kamervragen aan dat er voldoende ruimte moet zijn voor [nationaal maatwerk](#).

Verder wil ook Van Dam de vergoeding per hectare graag vervangen door betalingen voor 'prestaties', zoals het opslaan van koolstof (CO₂) in de bodem.

Ook Cees Witkamp van de Vogelbescherming en Klaas Johan Osinga van LTO zijn wel voor meer maatwerk en minder Europese bureaucratie te porren. Zo stelt Witkamp dat sommige maatregelen voor meer biodiversiteit in de ene regio wel werken, maar in de andere regio niet en Osinga vindt dat vergroeningsmaatregelen ook prima met geaccrediteerde certificering op te lossen zijn. 'Dan hoef je alleen nog naar die certificeringsorganisatie te kijken en niet naar de individuele boer of het stuk land. Je kan dit soort initiatieven ook gaan linken aan de markt.'

{ Alleen al tussen de natuur- en landbouw in Nederland zijn voldoende tegenstellingen te vinden

Gaat dat lukken?

De grote vraag gaat worden hoe andere Europese landen tegen de Nederlandse ideeën kijken. 'De positie van Frankrijk is een interessante. Die zien het Europese landbouwbeleid toch als een mogelijkheid om EU-geld naar Frankrijk te laten stromen', zegt Strijker. Hetzelfde geldt volgens Osinga voor andere Zuid-Europese landen als Italië. 'In Zuid-Europa is men meer gehecht aan regeltjes en subsidies, terwijl wij meer denken vanuit de markt.'

Daarmee lijkt ook de discussie over de toekomst van het Europese landbouwbeleid vooral een noord/zuid-tegenstelling te zijn, maar dat is te kort door de bocht. Zo wil Osinga op het einde

van het interview toch even kwijt dat het vooral een landbouwbeleid moet blijven en zich niet te veel op natuur moet focussen. ‘Natuurlijk is biodiversiteit belangrijk en daar moeten we als landbouw ook rekening mee houden, maar we moeten niet vergeten dat de landbouw ook voor de economie heel belangrijk is; één miljard euro subsidie is eigenlijk niet veel geld. We geven acht miljard uit aan defensie, en 75 miljard aan zorg. Voor natuur zijn er ook al natuurgebieden.’ Met andere woorden: alleen al tussen de natuur- en landbouw in Nederland zijn voldoende tegenstellingen te vinden om opnieuw tot een compromis te komen waar niemand echt gelukkig mee is.

De Europese Commissie houdt op dit moment een consultatie onder alle Europeanen. Via [de enquête](#) kan elke Europeaan of Europese organisatie zijn of haar mening geven. Tot nu toe hebben meer dan 100.000 mensen hieraan gehoor gegeven. De Vogelbescherming heeft op haar website [voorbeeldantwoorden](#). Ook LTO geeft [stemadvies](#), al is dat wat vrijer. De antwoorden van het Ministerie van Economische Zaken zijn [hier](#) te vinden.

Invullen kan tot 2 mei.

--	--	--	--	--	--